

KRITICKÉ LÍSTKY

zpravodaj pro přátele
Kritického myšlení

září 2018

12

Vydalo Kritické myšlení, z. s.

INSPIRACE DO VÝUKY

Sněžka a karty Dixit

Žížala

Kde vzali indiáni oheň

Rukopisy

DO KNIHOVNY

Selznick: *Velký objev Huga Cabreta*

Kratochvíl: *Hloupežníci*

Goldflam: *Příhoda málo uvěřitelná*

Walliams: *Pan Smraďoch*

Falconer: *Olivie zachraňuje cirkus*

Milí čtenáři,

s příchodem nového školního roku vám nabízíme několik inspirativních článků. Společenská hra Dixit rozvíjí fantazii hráčů a ilustrace na kartách lze využít i ve výuce. Ukázkou takového smysluplného použití najdete v lekci Petry Chvátalové. Po jejím přečtení budete mít určité chuť (stejně jako já) si tuto aktivitu hned vyzkoušet s dětmi. Zajímavé práce, které děti sepsaly, vás jistě přesvědčí, že si žáci v této hodině mohli vytvořit pozitivní vztah k části naší země a dozvědět se i něco o sobě navzájem. Další prvo-
stupňová lekce od Vítě Tejkalové je ukázkou využití skládkového učení, myšlenkové mapy a pětilistku v hodině o žížalách. Příběh o indiánovi zase jednu třídu v mateřské škole přiměl k zamyšlení a výtvarné tvorbě. Za tento příklad propojení čtení a kreslení děkujeme Daně Peterkové. Velice oceňujeme také příspěvek Heleny Menoščíkové, která sepsala hodinu na téma *RKZ (Rukopisy královédvorský a zelenohorský)*. Jak píše autorka, je v devátém ročníku obtížné zaujmout žáky zaměstnané přijímacími zkouškami. V této lekci se Heleně podařilo jejich pozornost získat. V pravidelné rubrice *Do knihovny* pro vás Kamila Bergmannová připravila recenze dětských knih, které stojí za přečtení.

Příjemné čtení a mnoho radosti v dalším školním roce vám přeje Katka Šafránková

Sněžka a karty Dixit

Petra Chvátalová,
ZŠ a MŠ Dolní
Dubňany

Od počátku své učitelské praxe učím v málo-třídní škole. Postupně jsem vystřídala několik kombinací spojených ročníků. Letos jsem po delší době, kdy jsem učila pouze jeden ročník, ve kterém je žák s PAS, přijala výzvu a k žákům pátého ročníku přibrala pět druháků.

Zpočátku byla práce velmi náročná, jejich spolupráce se moc nedařila, ale krůček po krůčku jsme se společně dopracovali k příjemnému klimatu ve třídě, dobré spolupráci a pochopení, vzájemnému učení. Za to jsem velmi ráda. V takové atmosféře se vydařila i následující lekce.

Tato hodina je propojením vlastivědného učiva s českým jazykem a je realizovatelná na prvním stupni.

Předmět: Vlastivěda a český jazyk

Třída: spojené 5. a 2. ročník

EVOKACE

Práce ve skupinách

- ▶ Žáci byli rozděleni tak, aby v každé skupině byl jeden druhák a tři pátáci.
- ▶ Každá skupina dostala černobílou fotografii formátu A4, na které byla vyobrazena naše nejvyšší hora – Sněžka. Nikdo z žáků však nepoznal, o co se jedná, což jsem potřebovala. Ve skupině měli připravený list papíru většího formátu než fotografie. Dostali za

úkol nalepit snímek tak, aby okolo něj bylo dost místa na psaní.

- ▶ Kolem fotografie měli psát otázky, které je v tu chvíli napadaly. Mohli se rozhodnout, zda budou psát všichni, nebo bude jeden zapisovatel. Na tvoření otázek jsme si dali zhruba 10 minut.
- ▶ Poté se měly sejít dvě skupiny a společně sdílet otázky. Žáci se mohli druhou skupinou inspirovat a se souhlasem si některou otázku dopsat na svůj plakát.
- ▶ Následovalo společné sdílení, při něm jsem se zeptala, zda by nějaká otázka stála za zveřejnění. Měli jich několik, např.: *Žijí zde chránění živočichové? Kde se nachází tato hora? Co je to za stavbu nahoře?*

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

Z filmu o Sněžce na youtube – www.youtube.com/watch?v=uvKtV7UE4mk (název videa: Sněžka Dokument 2009) jsem žákům pustila jen část. Zhlédli jsme začátek filmu – asi 5 minut a z časových důvodů jsem část záznamu přeskočila. Pustila jsem jim snímek v místě, kde byl záběr z vrcholu Sněžky (zhruba od 12. minuty).

Shrnuli jsme si poznatky a zajímavosti z filmu, doplnili jsme je o některé naše zkušenosti.

REFLEXE

Na koberci jsme měli rozložené karty Dixit. Práci s nimi žáci již znají a velmi je těší, proto zbystrili při zadávání úkolu.

Měli si vybrat takovou kartu, která jim svým pojetím co nejvíce připomíná Sněžku. Své rozhodnutí měli zdůvodnit.

Vznikly velmi zajímavé práce.

Závěrečná reflexe

Po ukončení lekce jsem se žáků zeptala, co jim vadilo a jak se jim pracovalo. Většinou sdělovali, že se jim práce dařila, vadila jim černobílá fotografie, protože na ní nerozpoznali všechny detaily.

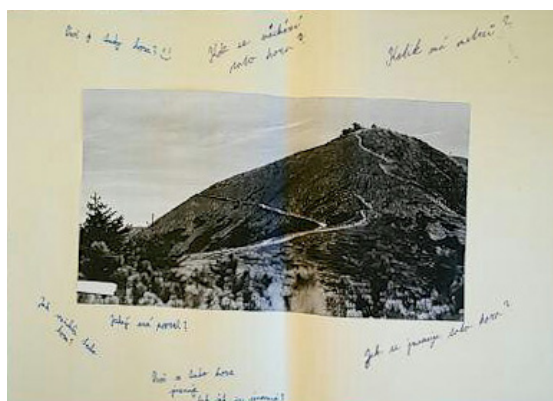
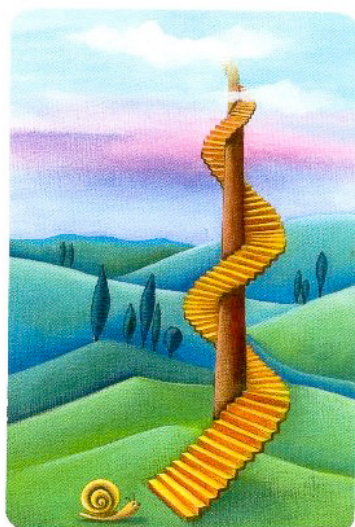
Sama jsem z lekce měla dobrý pocit, práce výborně plynula. Všímal jsem si jednak psaných

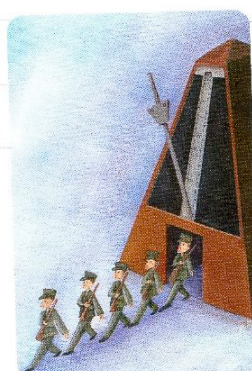

textů, ale i vzájemné spolupráce. Ta byla skvělá. Pátáci dokázali výstižně ohodnotit práci druháků i ostatních svých spolužáků. Mám radost, že druháci berou své starší spolužáky jako vzor a přebírají od nich to dobré.

Tuto horku jsem si vybral, protože na horce je šnek, před kterým je velké a hlavně vysoké schodiště. Šnek má před sebou dlouhou cestu na vrchol schodiště, tak jak člověk na Sněžku, která je nejvyšší hora v ČR.

Tuto horku jsem si vybral, protože se Sněžkou souvisí. Připomíná mi ho, že jsou chráněné druhy zvířat. Připomíná mi vojáci, kteří si připomínají strážce, kteří hlídají, jestli by chráněné druhy nezmizeli.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

Skládkankové učení

Žáci se rozdělí do **domovských skupin** po čtyřech. Každý dostane text s číslem 1–4, který si přečte a zvýrazní pastelkou důležité informace.

Žáci přejdou do **expertních skupin** podle čísel, kde se dohodnou, které informace předají spolužákům z domovských skupin.

Žáci se vrátí do domovských skupin a předají informace ostatním v tom pořadí, v jakém jsou očíslované texty. Učitel žáky požádá, aby si zapamatovali alespoň jednu informaci od každého spolužáka, se kterým jsou v domovské skupině.

REFLEXE

Myšlenková mapa – návrat

Každý žák si do své myšlenkové mapy doplní k obrázku informace, které se dozvěděl ze svého textu a od spolužáků. Nové informace si zapíše červenou barvou.

Učitel se zeptá žáků, zda v nich vyvstala nějaká otázka. Zda je jim něco nejasné? Která informace je nejvíc překvapila. Odpovědi zpočátku nechává na ostatních žácích. Učitel ji doplní nebo upřesní.

Pětilístek

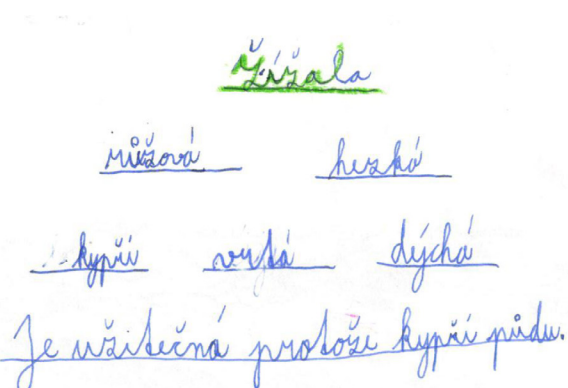
První řádka je jednoslovné téma: žížala.

Druhá řádka je dvouslovný popis vlastností: jaká žížala je, jakou má vlastnost.

Třetí řádka je sestavena ze tří slov vyjadřujících dějovou složku námětu: co žížala dělá, co se s ní děje.

Čtvrtá řádka je věta o čtyřech slovech vztažujících se k námětu.

Pátá řádka je jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu námětu: Co vás napadne, když si vzpomenete na to, co jste se o žížale dozvěděli?

TEXTY

1 >>>

Kdo pozná jednu význam žížaly, začne si jí vážit.

Nahatá a bez nohou se žížala plazí po břiše po zemi nebo pod zemí. Odpředu až dozadu má samé kroužky. Nemá oči ani uši, dokonce ani hlavu. Vpředu, na druhém kroužku, má něco, čemu by se dalo říkat ústa. Bez čelistí a zubů. Nemá ani nos. Má ale velmi jemný cit ve své holé kůži. Jasně cítí, jestli je venku zima, nebo teplo. Svou kůží také hmatá. A možná i trochu slyší. Žížala dovede ochutnávat zem, protože její tělo je jako jeden velký jazyk. Ze špatné půdy leze pryč.

Při otřesech se snaží uniknout pod zem, a ví dokonce i to, jestli je venku tma, nebo světlo. Když na ni posvítíte ve tmě, tak se skrčí. Nemá ani jeden smyslový orgán, a přesto všechno cítí svou vlhkou kůží. Kůží i dýchá.

To, co cítí, jí okamžitě vjede rovnou do těla a podle toho se pohybuje.

2 >>>

Když vezmeme žížalu do ruky a protáhneme ji mezi prsty, ucítíme, že škrábe. Jsou to jemné štětinky, kterých má žížala na svém těle čtyři řady. Na každé straně těla vedou dvě řady. Štětinky směřují dozadu, proto díky nim může lézt žížala i chodbičkami nahoru. Štětinky má za každým kroužkem svého těla.

Pod kůží má žížala podél celého těla, zepředu až dozadu, svalovou trubici. Díky ní se natáhne dopředu a pak zvolna přitáhne zadní konec těla. Dokáže ale lézt i pozpátku. Neleze totiž jako had. Žížala dorůstá až 35 cm a má pak asi 150 kroužků. Pokud se přetrhne, zadní půlka jí vždycky doroste a někdy si zadní část dokáže dotvořit i tu přední.

3 >>>

Žížala má poměrně hodně nepřátel. Půdu prohledávají často ptáci, všude čenichá ježek, pod zemí číhá krtek nebo rejsek. Dokonce ropucha žere žížaly. Přesto jich hodně přežívá. Na dobré louce jich je až 500 na jednom metru čtverečním. To znamená, že na jednom hektaru, tedy na náměstí v Budějovicích, by jich žilo 5 milionů a vážily by víc než jedna kráva. Navíc se dožívají i 10 let. A každý rok kladou malá vajíčka.

Vajíčka žížala odkládá do malé komůrky pod zemí. Klade tam celý kokon, jak se říká pouzdru plnému vajíček.

4 >>>

Žížala nesnáší slunce. Může na něm totiž rychle vyschnout. Ale ani déšť jí nesvědčí, protože kůží dýchá. Když žížalám voda zatopí v zemi chodbičky, mohou se udusit. V zimě mohou umrznout už při dvou stupních mrazu. Proto se stahují hluboko pod zem, kde se stočí společně do pevných klubíček.

Pod zem si stahují svá oblíbená jídla – zelené listy, jehličí borovic, ale i zem. Jejich chodbičkami se do země dostává vzduch a voda, kypří ji a tím vlastně oživují. Jinak by na polích byla brzy hlína keramická.

Kde vzali indiáni oheň

Dana Peterková,
učitelka MŠ v Praze-
-Nebošicích

Cíle: Žáci přemýšlejí, hledají odpovědi na otázky k textu, rozvíjejí fantazii v dekorativní malbě.

Pomůcky: bubínek, barevné bavlněné šátky, látkový kruh, bílá tabule, fixy, anilinové barvy, vystřihaná papírová pera

Inspiraci k této lekci jsem načerpala na semináři Čteme s nečtenáři a učíme je kriticky myslet.

Po svačině jsem se jako obvykle sešla s dětmi kolem látkového kruhu. Vyzvala jsem je, aby zavřely oči a natáhly ruce před sebe. Každému jsem pak do natažených rukou vložila barevný bavlněný šátek. Chvilkou bubnování jsem podnítila jejich zvědavost – co budeme dělat, o čem si dnes budeme povídat?

Ukázala jsem jim, jak si mohou rozložit šátek na zem, uchopením za prostředek, zvednutím a následným položením na okraj látkového kruhu vytvořit indiánské obydlí. Čtu příběh *Kde vzali indiáni oheň* z knihy Uda Richarda *Indiánské příběhy*. Dělam pauzy, ve kterých kladu otázky, a s dětmi si povídáme.

Kde vzali indiáni oheň

Před mnoha a mnoha zimami, když ještě indiáni neznali oheň, žil u Medvědí řeky mladý náčelnický synek. Protože měl od narození jednu nohu kratší a kulhal, říkali mu všichni Kulhavá noha. Všichni se mu smáli...

Jak se cítil mladý indián, když se mu všichni smáli? Jak se mu žilo se jménem Kulhavá noha? Zazili jste někdy, že se vám někdo smál?

Některé dětské odpovědi: *byl smutný; pořád mu to jméno připomínalo tu nohu a ta ho pak bolela; nelíbilo se mu to; mohl být naštvaný; nechápal to...*

Smáli se mi, že blbě mluvím, že jsem tlustá, sestra mi nevěřila, že vylezu na skálu, a já tam vylezla.

...a pokřikovali na něj: „S takovouhle nohou se nikdy nemůžeš stát naším náčelníkem!“

A tak Kulhavá noha utíkal do lesa, kde se učil docela sám všemu, co musí umět správný indián. Tak se stal z Kulhavé nohy bezchybný střelec, nejlepší lovec a nejjudatnější válečník.

Jaký asi je správný indián, jaké má vlastnosti, když se z něj stal nejjudatnější válečník?

Děti odpovídaly: *šikovný; trpělivý; nesmí se rozčilovat, protože pak by se mu to nedařilo; chytrý; nebojí se; hodný; musí se umět dobře dívat a poslouchat zvuky...*

Jednoho dne k němu promluvil moudrý kalous ušatý: „Chceš se stát náčelníkem? Pak jdi za Matkou slunce, vezmi oheň a přines ho svému kmeni. Ale opatrně! Cesta je nebezpečná!“

Před čím kalous indiána varuje? Co myslíte, jaké nebezpečí ho může na cestě potkat? Jaký by musel být, aby se na nebezpečnou cestu vydal? (doplníme vlastnosti z druhé otázky)

Odpovědi dětí: *může potkat rozzuřeného medvěda – tento nápad děti nadchl a jmenovaly spousty rozzuřených zvířat, skály, řeky, překážky...*

Statečný, odvážný, silný, věří, že to zvládne...

A tak se Kulhavá noha vydal na cestu. Zanedlouho došel k hluboké propasti, která mu

ale nenaháněla vůbec strach. Pokácel strom, směle po něm přešel a pokračoval dál ve své cestě.

Na prerii musel čelit tříhlavému chřestýši. Ale i tentokrát si věděl rady. Zkrotil hada holi a nacpal ho do pytle.

Znenadání na něj zaútočil jednooký sokol. Ale Kulhavá noha rychle popadl síť, hbitě ho spoutal a vzal s sebou.

Proč vzal Kulhavá noha ty nebezpečné nestvůry s sebou?

Odpovědi: nechtěl, aby někomu ublížili; myslel si, že se mu nějak budou hodit, že mu třeba pomůžou; nechtěl zabíjet zvířata...

Nakonec Kulhavá noha dorazil až k příbytku Matky slunce.

„Velice ti děkuji, že jsi pochytil tyhle nestvůry, aby už žádná z nich nemohla páchat žádné zlo,“ řekla.

„Vezmi si jako odměnu za své služby sluneční paprsek a dones ho svému kmeni.“ Kulhavá noha poděkoval Matce slunce a pospíchal směrem ke své vesnici.

Co myslíte, jak přivítají indiáni náčelníkova syna ve vesnici, když viděli, že má oheň?

Děti odpovídaly: báli se ho; měly radost; oslavovali; těšili se, že si upečou maso, že se budou u ohně ohřívat...

To bylo ale radosti, když Kulhavá noha přinesl svému lidu oheň. Nyní už mohli indiáni své úlovky opékat a vařit. A když nastaly studené zimní noci, už nemuseli více mrznout.

Co myslíte, zasloužil by si náčelníkův syn jiné jméno? Jaké by mohlo být?

Odpovědi: Rychlý had, Silný sokol, Chytrý lovec, Statečný oheň, Silné slunce, Rychlý vlk.

Tato část debaty děti velmi bavila, jména se dost opakovala, ale každé dítě něco vymyslelo.

Indiáni slavili svátek ohně a z Kulhavé nohy udělali svého náčelníka: náčelníka Zlaté slunce.

Po doznění příběhu jsem nabídla dětem, že každé z nich může vyzdobit jedno pero do náčelnické čelenky Zlatého slunce. Děti malovaly s radostí a pak společně lepily pera na velký papír do tvaru náčelnické čelenky.

[Zdroj: RICHARD, Udo. *Indiánské příběhy*. Ilustroval Leopé. Praha: Thovt, 2008. Šikovní čtenář. ISBN 978-80-86969-61-9.]

Rukopisy

Helena
Menoščíková,
ZŠ Plešivec
v Českém Krumlově

Přimět žáky devátého ročníku těsně před přijímačkami k uvolnění práci a přemýšlení nad něčím jiným, než jsou blížící se testy, je pro učitele těžký úkol. Proto jsem velmi ráda využila lekci, kterou jsem si přivezla ze „Superpokračovacího kurzu pro češtináře“. Lektorka Katka Šafránková nám přinesla téma *Rukopisy*. Jde na první pohled o nezáživné téma, ale zasažené výborně do současného kontextu a pojaté tak, že i ti moji deváťáci pracovali 90 minut s plným nasazením.

Třída: 9.

Předmět: Český jazyk

Téma: Rukopisy

EVOKACE

Každá skupina dostala krabičku s různými kousky lega a jedním panáčkem Penny. Zadání pro ně bylo najít, co by mohlo být černou ovčí a z jakého důvodu. Ve skupině si zapisovali všechny své tipy a zdůvodnění. Padaly opravdu různé nápady, např. že kolečko, protože je měkké, protože jako jediné nelze nasadit na ostatní díly; panáček, protože jde o živou osobu...

Po skončení brainstormingu v celé třídě jsem prozradila, že dnes pro nás bude nejdůležitější to, že panáček nepatří mezi ostatní části, protože jde o napodobeninu. Zdůraznila jsem ale, že všechny jejich důvody jsou na stejné úrovni.

Dále dostaly skupiny za úkol přemýšlet, co vše lidé napodobují a jaké k tomu mají důvody. Při společném sdílení v celé třídě jsem všechny jejich důvody sepsala na tabuli. Například *obohatit se; nahradit něco, co už nemáme; zapojit se do skupiny; vypadat lépe...*

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

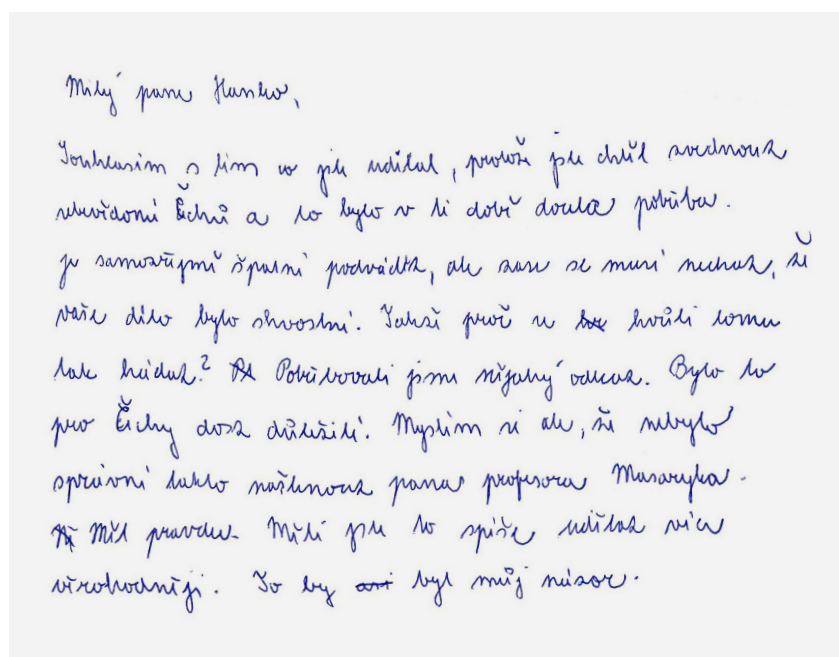
Do dvojic jsem rozdala kopie dvou textů s otázkami: Jakým jazykem jsou asi psány? Která slova dokážete přečíst? Který z textů je asi starší a z jakého důvodu? Do kterého století byste texty zařadili a proč?

Při této činnosti šlo dětem podstatně lépe rozeznávat slova a uvažovat o jazyce. Časově dokázaly rozlišit, který je starší, ale celkově určit století bylo pro ně hodně náročné.

Až po této aktivitě jsem dětem řekla téma hodiny, a to *Rukopisy*. Pro ně to bylo téma úplně nové, takže na to nijak nereagovaly, s ničím si je nespojovaly. Upozornila jsem je, že na rozdíl od běžných hodin nebudeme číst původní text, ale přečteme si článek o něm. Každý dostal pracovní list s textem z časopisu 21. století. Článek žáci četli metodou čtení s otázkami. Vždy se ve dvojici dohodli, jak dlouhou část si každý sám pro sebe přečte, a poté si vzájemně pokládali otázky. Ty se mohly týkat přímo textu, nebo jít i „za text“. Důležité či nezodpovězené otázky si zapisovali. Po skončení práce všech jsme se vrátili k zapsaným otázkám a v celé třídě hledali odpovědi.

REFLEXE

V poslední části hodiny jsme se podívali zase na důvody vyrábění napodobenin, které jsme zapsali na tabuli v úvodu lekce. Společně jsme určovali, které z nich asi vedly Lindu a Hanku při padělání *Rukopisů*. Pokud by tam některý chyběl, doplnili bychom ho. To ale nebylo

nutné. Podtrhli jsme si důvody jako *zařadit se do nějaké skupiny; zvednout si sebevědomí; vytvořit něco, co neexistuje*. Měla jsem na paměti, aby si děti uvědomily, že je nevedla snaha o obohacení či slávu, ale že jejich motivace byla nejspíše kladná.

Aby měl každý příležitost vyjádřit se sám za sebe, zařadila jsem na závěr dopis autorům. Děti měly napsat Lindovi a Hankovi dopis, v němž vyjádří svůj názor na to, co udělali. Měly také příležitost se jich na něco zeptat.

V úplném závěru hodiny jsme si poslechli začátek *Vltavy* Bedřicha Smetany, který se právě *Rukopisy* inspiroval, a jedna žákyně přečetla nahlas krátký úryvek *Libušina soudu* z pracovního listu.

Z průběhu hodiny, diskusí, jež probíhaly ve skupinách i v celé třídě, jsem měla pocit, že žáky téma zaujalo a vyvolalo v nich další otázky. I z dopisů, které psali, bylo poznat, že se nám podařilo povzbudit je v uvažování nad různými úhly pohledu na stejnou věc. A také nad tím, do jaké míry účel světi prostředky, a nad čím vším dokážeme přimhouřit oči, když jsou úmysly dobré.

Milý pane Václave Hanko,

ve škole jsme si zrovna povídali o Vašich rukopisech.

Podle všech informací co máme, to vypadá na padělek...
Zajímalo by mě, co Vaš vedlo k tomu je padělat. Když přeci budete českému národu lhat, tak tím naše postavení určitě nurylujete, ba naopak si budeme hrát na něco, co nejsou.
Zklamal jste mě hlavně tím, že jste se k tomu nikdy nepřiznal a byl z vlastizrady obviněn někdo, kdo na's vytáhl z nejhoršího.-
T.G. Masaryk. Z vlasti zrady byste měli být obviněni Vy dva s panem Lindou.

Vážený pane Lindo,

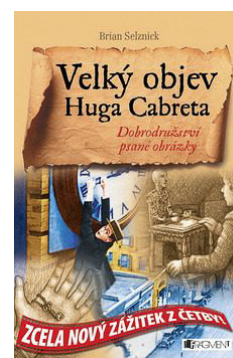
musím vyjádřit nesouhlas s tím, co jste údajně udělal. Dle mého, byste neměl dávat národu falešnou naději a něčím, co vlastně není. Je od vás sice hezké, že jste se snažil pozvednout náš národ, ale mohlo va's napadnout, že s postupem vědy se přijde na to, že rukopis je padělek.

Do knihovny

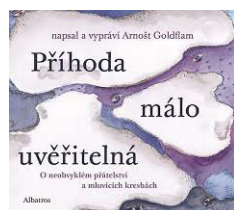
Brian Selznick: Velký objev Huga Cabreta
Vydalo nakladatelství Fragment, Praha 2008

Nosit s sebou tlustou (víc než 500 stran) a těžkou (téměř 1 kg) knihu by asi nikoho nenapadlo. Ale číst si ji po večerech je opravdová lahůdka. Upoutá barevnou obálkou a vemlouvavým sloganem: Zcela nový zážitek z četby. A to se později ukáže jako naprostá pravda. Trochu zarážející je černá ořízka, a když se podíváte

dovnitř, nenaleznete jinou barvu než jen různé odstíny černé. Co čtenáře může opravdu zaujmout, je mnoho ilustrací, které jako by vypadly z komiksu. Stránek s textem je podstatně méně, tak pětina. Každá má černý okraj. Řeklo by se, bude to pěkně chmurné. Ano, místy je. Můžeme soucítit s chudým sirotkem, který zatají zmizení svého strýce a sám opravuje veškeré nádražní hodiny, jídlo si buď ukradne, nebo nemá žádné, bydlí v malíčkém prostoru, kde

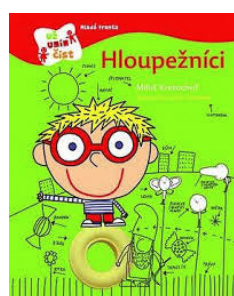

ho víc než jídlo zajímá loutka, kterou už už snad opraví a dozví se od ní tajemství, které mu zanechal jeho otec. Jenže k rozluštění vede dlouhá cesta plná nástrah a nebezpečí. Nepříliš šťastným způsobem se seznámí s prodávčem hraček a v jeho nádražním stánku dokáže opravit hračky, které mu nevlídný stařec ukáže. Ve stánku se objevuje také trochu zvláštní a velmi sečtělá dívka, na jejímž krku uvidí Hugo klíček, který přesně pasuje do jeho loutky. Jak ho získat? Příběh pokračuje různými zápletkami, v nichž to jednu chvíli vypadá na totální krach, ale nakonec to všechno dopadne nečekaně, a hlavně dobře. Zajímavé je i to, že samotný základ příběhu je pravdivý, jak se můžeme dočíst na záložce. Na konci knihy si můžeme přečíst i autorovo prohlášení o jednotlivých kresbách, které pro příběh vytvořil, o filmech, které se v příběhu objevují, i o tom, co ovlivnilo napsání tohoto příběhu. Rozšiřuje tak čtenářův kulturní rozhled.

Dětské čtenáře určitě může u čtení udržet jednak napínavost příběhu, jednak to, že textu bývá na stránce někdy i jen několik řádků, a jednak, a to považuji za nejpodstatnější, ilustrace, v nichž může „číst“ až do detailů, do nichž nás autor zavádí postupným přibližováním a zvětšováním toho, na co se máme zaměřit. Dovedně tak pospojoval četbu s filmem, neboť čtenáři opravdu nezbyvá nic lepšího než si celý příběh vlastně přehrát. Začátek knihy je sled dvaceti dvoustran s ilustracemi, které je třeba prohlížet pozorně, někdy je zapotřebí se dokonce vrátit, aby měl čtenář návaznost.

Kniha by mohla zaujmout čtenáře od páté třídy výše. Někdo možná bude znát film *Hugo a jeho velký objev* a pak může v duchu porovnávat, co je lepší. Zhlédnout film, nebo číst knihu s jejími působivými ilustracemi?

Miloš Kratochvíl: Hloupežníci
Vydalo nakladatelství Mladá fronta,
Praha 2011

Skoro každé dítě něco sbírá a některému to vydrží do hluboké dospělosti. Můžeme tedy mít pochopení pro Matyášova tatínka. I my chápeme, že je pro někoho těžké něco vyhodit. Vždycky se to totiž může ještě k něčemu nějak hodit. Možná máme ve svém okolí nadšence, kteří dokážou opravit neopravitelné a ze zbytků věcí vhodných leda pro smetiště ještě vyrobí nečekaná udělátka. Takový je pan Pazdera. Jeho soused je také sběratel – má

zahrádku plnou trpaslíků. Matyášovi se nechtěně povede oba dospělé muže zneprátnit, čímž je pasován mezi hloupežníky. Radost z toho nemá. Pronásleduje ho totiž malé mluvčí světýlko v jeho vlastní hlavě. K nápravě vede cesta delší, než by čekal, někdy strastiplná, dokonce nebezpečná.

Text je bohatě protká obrázky, malými i celostránkovými, černobílými i barevnými. Na každé straně alespoň jeden. Mou pozornost upoutaly malé obrázky na stranách 55 a 70 (čurající hloupežníci). Budu potěšena a předem děkuji, najde-li se někdo, kdo mi objasní jejich smysl.

Na internetu jsem se dočetla, že v jedné pražské čtvrté třídě tuto knihu mají děti jako povinnou četbu. Domnívám se, že tato kniha nebude patřit mezi to nejlepší, co autor napsal. Rozhodně se poohlédnu po jeho dalších knížkách.

Arnošt Goldflam: Příhoda málo uvěřitelná
Vydalo nakladatelství Cesta domů,
Praha 2016

Útlá knížka čtvercového formátu obsahuje příběh, v němž autor půvabně skloubil skutečnost s pohádkou.

Je to jedna z knížek, kde se o učitelce mluví hezky.

Zpočátku má čtenář dojem, že jde o hezké přátelství malé Helenky, které je devět let, se sousedem panem Pokorným, který je o sedmdesát let starší a před časem mu zemřela jeho žena Libuška. Seznámení obou hlavních postav je inspirativní: „Jednou si zase nesla nějakou knížku a pan Pokorný se zeptal, co to čte, řekl jí, co čítával v dětství on, slovo dalo slovo, začali si povídat o knížkách a vůbec, a tak se pomalu skamarádili.“ Příběh, který plyne hezky jako všední dny v týdnu, se najednou promění v příběh plný překvapení. Helenčini rodiče jsou rádi, že jejich dcera má kamaráda. Z Helenčina vyptávání a z odpovědí jejího o tolik let staršího kamaráda se mohou dnešní malí čtenáři dozvědět mnoho různých věcí o tom, jaký byl život před sedmdesáti lety. A díky tomu se pak stane něco, co v příběhu můžeme označit jako záhadu, nebo třeba i zázrak, a kdy začíná propojení všedního příběhu s pohádkou. Jednou totiž pan Pokorný ukáže Helence, jak se dříve krasopisně psalo obyčejnou násadkou s perkem namáčeným do inkoustu. A v tuto chvíli se rozvíjí opravdu neobvyklá pohádka.

A nejen to, v ní se nachází ještě další pohádka – o napraveném zloději. Celé vyprávění je pro-
dchnuto laskavým humorem. Je to příběh plný
přátelství a lásky.

Autor přiměje čtenáře, aby si všiml drob-
ností, které na první pohled mohou vypadat
jako nedůležité, ale které pro někoho mohou
významné přece jen být. Jako například, že si
někdo nerad pokládá tašku na zem, než ode-
mkne dveře do bytu.

Knížku oživují celostránkové obrázky. K je-
jím dalším kladům patří příležitost dokreslit
načatý obrázek nebo nakreslit úplně celý svůj
a také možnost z velmi širokých záložek, které
lze odstříhnout, si udělat vlašťovku podle ná-
vodu na poslední straně.

David Walliams: *Pan Smraďoch*

Vydalo nakladatelství Argo, Praha 2012

Je špatné povídat si s bezdomovci? Takovou
otázku položila Chloe svému oblíbenému pro-
dávající, když si u něj chtěla koupit čokoládu.

Bezdomovec, který se usadil na jedné la-
vičce, je všeobecně znám jako pan Smraďoch.
Chloe kolem něj chodí a pokaždé jí v mysl
naskakuje mnoho příčin, proč se vlastně pan
Smraďoch mohl ocitnout na lavičce jako bez-
domovec. Nápadů má bezpočet. Jednoho dne
se osmělil a zeptá se ho, proč bydlí na lavičce
místo v domě. Nedožví se to. Ne teď. Už chce
odejít, ale pan Smraďoch si všimne kusu pa-
píru na jejích zádech. Tak se odkrývá jedna
linka příběhu – o šikaně.

Chloe tajně ubytuje pana Smraďocha
v jejich kůlně a nosí mu jídlo. Je to velké ne-
bezpečí, neboť její matka kandiduje a dva-
cátý bod jejího programu zakazuje pobývání
bezdomovců na ulicích. Napětí se stupňuje,
když matka přijde na to, že matematický sešit
její dcery neobsahuje rovnice, ale fantastický
příběh, který Chloe do něj sepisuje. Roztrhaný
sešit končí v koši a Chloe svou matku nenávidí.
Panu Smraďochovi se svěří se všemi svými
starostmi, on jí naopak ukáže, jak se může po-
stavit nepříjemné spolužačce, která se nad ni
povyšuje. Právě od ní měla na počátku příběhu
na zádech papír s nulou, který pan Smraďoch
zmuchlal a elegantně a přesně hodil do vzdá-
leného koše. Postupně vyjdou najevo další
zajímavé okolnosti a Chloe se dozví, proč pan
Smraďoch u sebe nosí stříbrnou lžičku a kapes-
ník s monogramem i proč se stal bezdomov-
cem. Matka prožije opravdu veliké překvapení,

když se v průběhu rozhovoru poskytovaného
místním novinám dozví, že v jejich kůlně bydlí
bezdomovec. Způsobí to však nečekané zvý-
šení jejích šancí ve volbách. Nakonec všichni
společně vystoupí v televizi a pan Smraďoch
je rázem populární.

Co ale udělat se špínou pana Smraďocha?
On sám to vyřeší originálním způsobem přímo
v jejich zahradě. Čtenář pak nahlédne do neko-
rektních kliček, kterých užívají političtí aktéři
před volbami. A na pozadí příběhu může sle-
dovat, jak to někdy v rodinách bývá neutěšené
a jak se nejprve musí stát něco nepříjemného,
aby se mohly projevit skryté city. Jako bonus
se dospělý (neznalý) čtenář navíc seznámí
s jedním druhem módy mladých – velmi jasně,
úsměvně a podloženo obrázkem je tu vysvět-
leno, co znamená být gotik.

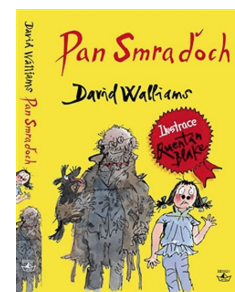
Knih v polotuhé vazbě upoutá jednak zá-
řivě žlutou obálkou, jednak strohým upozorně-
ním v červeném poli, ba i samotnou ilustrací,
která působí skoro špinavě. Celý příběh by se
dal označit jako jedna velká nadsázka. Ať už jde
o neuvěřitelný rozvrh mladší sestry – mamin-
čina miláčka, nebo o otce, který se svěří Chloe,
proč se bojí své manželky, a další..., snad jen
zápach pana Smraďocha bude čtenářům při-
padat jako pravděpodobný.

Do značné míry je to také interaktivní kniha
s maximálním propojením textu s obrázky. Se-
tkáváme se tu s černobílými ilustracemi, jen
částečně vystínovanými, u nichž se můžeme
podívat, jak ilustrátor dokázal sporými
čarami věrně vystihnout vnitřní rozpoložení
postav.

Ian Falconer: *Olivie zachraňuje cirkus*

Vydalo B4U Publishing, Brno 2013

Kniha většího formátu s tvrdým přebalem
je vhodná i pro nejmenší děti, neboť stránky
jsou plné obrázků a textu je jen několik řádků.
Olivie je prasátko, s nímž se můžeme blíže se-
známit v první knize s názvem *Olivie*. V tomto
pokračování uvidíme, že je značně kreativní, co
se týká vylepšení školní uniformy. Ve škole při
zkoušení si Olivie hodně vymýšlí, ale na uči-
telovy opakované dotazy tvrdí, že všechno je
pravda pravdoucí. Příběh je jednoduchý, ale dá
se z něj vytěžit nejedna hlubší myšlenka. Krása
celé knihy spočívá v tom, že je vtipná nejen
v textu, ale i v doprovodných ilustracích. Při
čtení jsem se usmívala, i když jsem již naprosto
a hodně dlouho dospělá osoba.

Recenze napsala
 Kamila Bergmannová